

ВИРТУАЛНИЯТ ДИСКУРС – ПРОЕКЦИЯ НА РЕАЛНАТА КОМУНИКАЦИЯ

Дияна Николова

Анотация: Виртуалният дискурс е нов етап от съвременната комуникация. В настоящата публикация се разглежда спецификата на комуникацията в контекста на промяната на комуникационното пространство. Откроява се спецификата на виртуалната комуникация на фона на реалната, осветляват се различни аспекти на виртуалния дискурс. Разкриват се някои положителни и отрицателни страни, а също и корелацията между виртуалната и реалната комуникация.

Ключови думи: виртуален дискурс; виртуална комуникация; реална комуникация; комуникационно пространство; социални мрежи.

DOI: <https://doi.org/10.46687/XVPM2745>

VIRTUAL DISCOURSE – A PROJECTION OF REAL COMMUNICATION

Diyana Nikolova

Abstract: Virtual discourse is a new stage of modern communication. This publication examines the specifics of communication in the context of the changing communication space. The specifics of virtual communication stand out against the background of the real one, different aspects of virtual discourse are highlighted. Some positives and negatives are revealed, as well as the correlation between virtual and real communication.

Keywords: virtual discourse; virtual communication; real communication; communication space; social networks.

Краят на ХХ и началото на ХХІ век бележат началото на ера на мащабни политически, икономически и културни промени както в обществото на държавите от социалистическия блок, така и в комуникационното

пространство. Промените се дължат, от една страна, на настъпването на демокрацията, която оставя своя отпечатък и върху езика (настъпването на демократизацията и интелектуализацията на речта), а от друга страна, на динамичното навлизане и внедряване на информационните и комуникационните технологии (ИКТ). Бързото развитие на ИКТ засяга всички сфери на човешкия живот, където обменът на информация в процеса на комуникация позволява себеизразяването на човека като индивид, осъзнаването на собствената стойност, оценяването на собствената социална значимост и създаването на виртуалния дискурс.

Съвременното общество живее в ерата на високите цифрови технологии, интернет, изкуствения интелект, които допринасят за напълно ново ниво на развитие и комуникационни отношения във всички сфери на човешката дейност. Тези взаимоотношения са насочени към обмен на информационни ресурси и осъществяват социален преход от реалния към виртуалния свят. Именно интернет е причината за възникването на виртуалния дискурс, а компютрите и интернет стават средства, канал, чрез който се опосредства комуникацията.

Целта на настоящата публикация е да се разгледат основните характеристики на виртуалния дискурс като съвременен комуникативен инструмент. Това ще послужи за по-нататъшно детайлно описание на лингвистичните, лингвокултурологичните и функционалните особености на езиковите единици в български и руски.

Американската и западната научна литература се фокусират върху компютърно опосредстваната комуникация още през 60-те години на миналия век, докато в руската научна литература наблюденията върху езиковите промени датират от края на 90-те с идеите за разширяване на понятието за *текст* на В. И. Карасик, с дисертацията на Е. Н. Галичкина през 2001 г., а в българската също през

2001 г. с книгата „Увод в компютърно опосредстваната комуникация“ на Г. Дерменджиева, а по-късно с монографиите на И. Мавродиева, Л. Кирова, Б. Тодорова, М. Попова с наблюдения върху езиковите особености на българския език, виртуалната реторика и виртуалния човек, а също и с частичните изследвания на Д. Благоева, Е. Пернишка, Л. Стоичкова и др., някои от които са в съпоставителен аспект с други езици. Невъзможно е да се обхванат всички публикации в тази област, тъй като са многобройни и следват динамиката на развитие и промените на ИКТ.

Някои изследователи наричат това сравнително ново направление в езикознанието интернет лингвистика, което се характеризира с интердисциплинарност, тъй като се изследва в различни аспекти (социолингвистичен, психолингвистичен, текстолингвистичен, лингвокултурологичен, когнитивен, лингвоперсонологичен, от гледна точка на речезнанието и др.). Характерно за тази сравнително нова област е паралелното формиране на съответния терминологичен апарат, който също следва динамиката и промените в тази сфера. В началото на периода на първите проучвания логично се говори за *компютърен дискурс*, *компютърна комуникация*, по-късно за *език на интернет*, *интернет дискурс*, *интернет общуване*, *интернет комуникация*, *компютърно опосредствана комуникация*, *електронна / цифрова / дигитална / виртуална комуникация*, към момента – *виртуален дискурс*, *компютърно медиен дискурс* и др. Независимо кой от термините се използва, става ясно какво се визира, какъв е обектът на изследване и анализ. Във връзка с терминологичната вариативност е редно да мотивираме уместността на използване именно на термина *виртуален дискурс*.

В настоящата работа се придържахме към широкото понятие за *дискурс* и дефиницията на Е. Добрева и И. Савова,

базирана на разбирането на М. Фуко, а именно: „Специфичен начин на говорене (писане) на нещата, формирал се в рамките на дадена институционална сфера – училище, семейство, църква, армия, медии и пр., и свързан с характерни за тази сфера теми и обекти, традиции и правила за включване в комуникацията, набори от комуникативни роли, предпочитани изразни средства, жанрови форми и пр.” [3, с. 40].

Подобен избор е мотивиран от факта, че дефиницията е широко разпространена във философията и социологията, а това дава възможност за една всеобхватна и по-широка основа при определянето на виртуалния дискурс. Такава теоретична база относно понятието *дискурс* предполага включването не само на отделни аспекти от употребата на езика, но и обвързването му с реализацията, с взаимодействието с други сфери, с пресичането на различни области на познанието и проявата на техните особености чрез дискурсивните практики и правила.

Необходимо е да се изясни и разбирането за *виртуалност*, тъй като понятието също има дуален характер. Според Д. Иванов „Първото е свързано с естествознанието, където виртуалността се разглежда като противопоставяне между ефимерността на безкрайно малки като промени и периоди на съществуване частици и стабилната в своите пространствено-времеви характеристики реалност. Второто твърдение се отнася до практиките за създаване и използване на компютърната симулация и произлиза от илюзорността на обектите, изградени чрез средствата на компютърната графика. Поведението на изобразяемия обект се възпроизвежда от пространствено-времевите характеристики на поведение на реалния обект.“ [цит. по 5, с. 16–17].

Интересни са и някои виждания на С. Жижек относно връзката между въображаемо и символично, според когото символичното възниква от въображаемото отражение, от

заместването на реалния образ с виртуалния. Символичната идентификация на личността е припозната като идентификация с виртуално лице, като пожелана цел. Виртуалността е породена от липсата на реален и символичен еквивалент.” [цит. по 5, с. 17]. Присъединяваме се към твърдението на М. Попова, че идеите на С. Жижек стават предпоставка за изграждането на връзката реално–виртуално–реално (като отразено виртуално), в което се акцентира върху приемането на виртуалността като успоредна, алтернативна на реалността [пак там].

Въз основа на тези определения предлагаме следната дефиниция за *виртуален дискурс*: Специфичен начин на говорене (писане), формирал се в рамките на ИКТ сферата посредством компютърната графика, свързан с характерни за тази сфера теми и обекти, традиции и правила за включване в комуникацията, набори от комуникативни роли, предпочитани изразни средства, жанрови форми и пр., който е проекция, алтернатива или паралел на реалността.

Дискурсът, като форма на социално поведение, неизменно играе ролята на инструмент при формирането на социалния и научния свят и има водеща роля при създаването на обществените отношения и нагласи. Това става възможно поради спецификата му и настъпилите промени в обществото и възгледите на хората. От тази гледна точка виртуалният дискурс е най-разпространеният тип дискурс в съвременното информационно общество, с който почти всеки от нас е свързан до някаква степен. Поради тази причина виртуалният дискурс е от особено значение и представлява научен интерес като обект на изследване. Дискурсът по безспорен начин се свързва с комуникацията, която е специфична форма на взаимодействие между хората. Тя е процес на взаимен обмен на информация, предаване и приемане на знания, идеи, мнения, чувства и се осъществява в речевата дейност на човека с помощта на вербални и

невербални средства [2, с. 23; 1, с. 68]. Неделима част от взаимодействието на субектите е спазването на основните езикови и речевни норми, като точност, уместност, грамотност, адекватност на употреба на езикови средства, съгласно ситуацията, определени задачи, обстоятелства, цели на комуникацията и не на последно място – постигането на взаимно разбиране. За осъществяването на успешна комуникация и постигане на крайната цел комуникантите трябва да притежават комуникативна и културна компетентност.

В реалната комуникация тази компетентност се проявява в различни сфери на лично общуване. Това предполага личен контакт, без посредничеството на ИКТ. Реалната комуникация е класическа форма на междуличностен контакт, при който важна роля играе и невербалното общуване като мимики, жестове, език на тялото и др. и се реализира в ситуации в семейството, училището, университета, работата и други обществени места. Реалният контакт подпомага социализацията и формира комуникативни навици. Често реалната и виртуалната комуникация се разглеждат в опозиция. При първоначалните изследвания на виртуалния дискурс много от изследователите се изкушават да гледат на него „като на среда, която служи за забавление, като на нещо „виртуално“, противопоставено на реалността тук и сега, тъй като едни от първите популярни форми са виртуалните игри, т.нар. виртуални светове, чатове и т.н., за които е характерна анонимността, типично е изграждането на виртуален образ, различен от реалния“ [6, с. 9]. Според Б. Тодорова както в реалното, така и във виртуалното общуване хората трудно прикриват същността си – страховете и убежденията си, така че техните съмнения, подозрения, комплекси, знания и незнания прозират зад думите [пак там]. Именно това е и повод за по-подробни и целенасочени лингвистични

изследвания, които да характеризират виртуалния език на общуване не само на отделни виртуални общности; това може да стане характеристика и на конкретна виртуална личност, зад която стои реален човек.

Глобализацията на света се осъществява до голяма степен чрез глобализацията на комуникационните пространства, което разширява възможностите за реализация на човешката дейност. ИКТ и интернет вече не са само технологии, инструменти или място за съхранение и трансфер на информация, а са неразделна част от ежедневието на по-голямата част от населението на земята и причина за пренасянето на реалната комуникация във виртуалното пространство, за възникване на виртуалната комуникация.

На съвременния етап виртуалната комуникация не е нещо ново, но представлява и продължава да предизвиква научния интерес, от една страна, защото не е достатъчно проучена, а от друга, се използва най-активно и се променя с ритъма на ИКТ и под влиянието на други фактори (особено в последните COVID-ни и постCOVID-ни години). Голяма част от хората, особено поколението Z, не могат да си представят живота без съвременните ИКТ и, разбира се, без социалните мрежи. Свидетелство за тази зависимост е констатираното като болест на XXI век психологическо състояние, наречено *номофобия*, което се изразява като страх у хората да прекъснат връзката със своя смартфон, таблет или лаптоп. Ето защо темата за организирането на човешките взаимоотношения чрез глобалната мрежа е толкова актуална в съвременните реалности.

Виртуалният дискурс се характеризира със своята полидискурсност, сложна структура, формирана от различни видове дискурси, субдискурси, базирани в комуникативното виртуално пространство, и притежава високо ниво на интертекстуалност, което се основава на цитирани текстове

и тяхното разбиране. Тази особеност е един от системните принципи на виртуалния дискурс. Интертекстуалните връзки, представени като цитати, могат да изпълняват много различни функции.

Социалните мрежи, месинджърите, онлайн игрите, чатовете, форумите, електронната поща, електронните платформи за обучение и др. са средства за синхронна и асинхронна виртуална комуникация. За използването им обикновено се изисква създаването на виртуален профил, чрез който се осъществява комуникацията (обмен на съобщения, коментари, знания, информация от различен характер, дискусии и др.). Виртуалната комуникация придобива все по-голямо значение, особено за младото поколение, което използва основно социалните мрежи за общуване. Тази комуникация дава възможност да се осъществяват и поддържат социални контакти от дистанция, а участниците във виртуалния дискурс са хора от всички възрастови категории на обществото без строги социални ограничения, т.е. независимо от тяхната социална принадлежност, статус, образование, мироглед или възраст. Единственото условие за осъществяване на тази комуникация е да може да се използва компютър или други ИКТ с достъп до интернет. От една страна, това е най-демократичният и отворен тип дискурс, но от друга страна, виртуалният дискурс създава някои бариери и пречки за потребителите. Такива трудности може да са: наличие на необходимото ниво на боравене с техническото осигуряване, развиване на способността за придвижване в киберпространството, владеење на компютърен жаргон [7], умение да се пише кратко и грамотно, ефективно използване на емотикони, мемета и др. визуални средства, адекватна реакция на онлайн коментари или публикации и не на последно място владеење на поне един чужд език.

Едно от основните преимущества на виртуалния дискурс е възможността за осъществяване на контакт от разстояние, независимо в коя точка на света се намира човек. Естествено, има и някои недостатъци. Докато реалната комуникация се осъществява „очи в очи“, то това не е задължително изискване при виртуалната. Виртуалното пространство предоставя възможност за себеизразяване, самоутвърждаване, създаване на виртуална личност и участие в различни онлайн общности. Зад всяка виртуална личност стои реална личност, въпреки че не е задължително профилът да съдържа истинска информация, а това да е една маска, аватар за виртуалното пространство, където анонимността е избирателна. Анонимността в мрежата може да ни сблъска с некачествена комуникация, неразпознаване на невербалните сигнали, което да доведе до неразбиране, а също и до проява на агресия (мобинг и булинг). От друга страна, анонимността и виртуалното пространство дават възможност за по-ефективна комуникация от реалната на хора, които имат някакви физически недостатъци, хора с дефекти в говора, слуха или зрението, със специални образователни потребности, хора, които не владеят добре езика, на който се комуникира при други обстоятелства и т.н.

Характеристиката на комуникационното пространство изисква разбиране на особеностите на виртуалната комуникация. Разбирането на феномена виртуална комуникация в комуникационното пространство на интернет фокусира вниманието на много учени и изследователи към проблемите на виртуалното общуване, свързани с навлизането на човечеството в информационната ера, където с всяка година ефективността на обмена на информация се увеличава именно чрез виртуалната комуникация поради подобряване на ИКТ. Интерес за изследване представлява фактът, че ИКТ са дълбоко интегрирани във всички сфери на живота, където младото поколение е най-активно и използва

мрежата за комуникация, образование, творчество, за запълване на свободното време и забавление.

Въз основа на мнението на Л. Кирова и нашите лични наблюдения на социалната мрежа на Мета Facebook, споделяме твърдението, че социалните мрежи изведоха основните свойства на интернет – мултимедийност, хипертекстуалност, синхронност, интерактивност и мрежова структура – на нов етап, като мрежите създадоха интегрирана среда, която позволява комуникация от различен тип да се осъществява от едно и също виртуално място [4]. Това интегриране се осъществи с много динамични темпове по време на COVID-пандемията, когато се създадоха отворени публични групи на различни общности (всяка една от тези общности представлява сбор от различни културни ценности, които по някакъв начин се различават от тези в реалния свят), групови чатове с видео връзка, възможности за съчетаване на няколко семиотични кода за предаване на информация, компилиране на аудио и визуални канали като възможност за обмен на писмени текстове, изображения, видео реч (пряко излъчване, стрийминг, сторита в социалните мрежи и др.). Подобна интеграция, рубрикиране на информационния и комуникационния поток се получи и в масово използваните чатове Skype, Viber, Messenger, WhatsApp, Телеграм, съвременните платформи за обучение Moodle, Zoom Microsoft Teams и др., което промени статута им само на чатове. Това увеличи възможностите за комуникация от различен тип (публична / частна, синхронна / асинхронна, информативна, солидарна, оперативна, за развлечение), за общуване и членуване в различни виртуални общности, за комплексно изразяване (чрез текст, визуални, аудио и видео материали) [4]. Съвременните ИКТ и глобалната мрежа позволяват обмен на информация, факти, мисли, идеи, съобщения и т.н. чрез устна реч, писмена реч, символи, сигнали и разделят границите на виртуалното

общуване сред хората, като трансформират комуникационното пространство в различни онлайн общности. Тези социални обекти се стремят да развиват комуникацията без намеса, чрез свободен достъп до различни видове ресурси, което от своя страна поражда лингвокреативността и създаването на новообразувания и нетривиални текстове (мемета, колажи, жаргон, вицове, (анти)пословици, пародии, виртуални приказки, стихотворения и др.), които можем да назовем виртуален фолклор. Онлайн общностите са продуктивен начин за ефективно прилагане на знания, обмяна на такива и опит за комуникация с други участници чрез виртуални взаимодействия.

Както вече беше споменато, отличителна черта на виртуалния дискурс е интерактивността. Всеки потребител може да напише коментар, да постне цитат, мемета, видео или аудио, собствена информация, да прикачи файл, да постне линк към събитие, информация, да вмъкне в текста хипервръзка и т.н.; тук можем да причислим и чатботите, с които напоследък ни се налага да комуникираме и да водим реален диалог. Тази интерактивност обогатява и прави поинформативна виртуалната комуникация.

Както при реалната комуникация, така и във виртуалната имаме жанрово разнообразие. Част от жанровете на реалната комуникация се трансплантират и функционират във виртуалното пространство. Жанровете, наблюдавани във виртуалния дискурс, могат да бъдат дефинирани в зависимост от формата на комуникация. Основната характеристика е, че жанровете имат двойствена форма, напр.: устни (конференции и форуми) и писмени (новинарски сайтове); диалогични (конференции, чатове, форуми и чатботове) и монологични (статии, новини и др.); публични (насочени към масова аудитория (новинарски сайтове, форуми, конференции)) и частни (електронна поща и чатове). Съществуват и така наречените жанрове

„двойници“, които първоначално са създадени с цел пародиране или забавление. Те носят идентични функционални и формални белези с реалните, но запълват определена ниша във виртуалното комуникативно пространство, като с времето изработват собствени жанрови характеристики и продължават да функционират и да се развиват самостоятелно. Възможностите на ИКТ предоставят условия за създаването на нови жанрове, които освен текстови са и визуални. Интегративният характер на социалните мрежи допринася за смесването на жанровете, за размиване на стилистичните граници и довеждане до „хибридизиране на езика“ [Кирова 2022]. Стилистичното и жанровото разнообразие се характеризира с употребата на характерни лексикални единици в определени ситуации и се диференцира чрез тях. Хибридацията на езика във виртуалния дискурс дава своето отражение и върху реалната комуникация, като навлизат в реалната реч специфични за виртуалния дискурс езикови единици, с което допринася за размиване на границите (в стилистично и жанрово отношение) и в реалната комуникация, особено на т.нар. информационно поколение. Една от характеристиките на виртуалния дискурс е вмъкване в текста (българския или руския) на английски лексеми (разбираемо поради наситеността с информация на английски език), калки или хибридни образувания, което се трансформира и в реалната комуникация и допринася за разнообразието на езика.

Друга лингвистична особеност на виртуалната комуникация е икономията на езикови средства и създаването на минимализиран текст, който води началото си още от SMS комуникацията, а по-късно от първите чатове, които вече са забравени, а за поколението Z непознати, като ICQ, miRC и др. Често се използват утвърдени, а понякога и заети словообразователни модели с цел съкращаване на речта (абривиатури (родни и чужди), композити, универбати,

емотикони и други графични средства). Естествено, честотата на употреба се отразява в живата реч и създава по този начин нови варианти, което демонстрира реакцията на езика и промените, които той претърпява под въздействие на виртуалния дискурс. В ICQ и Skype за първи път започва употребата на графичното изразяване на емоции с използването на препинателни знаци, които по-късно се развиха до емотикони. Освен чрез емотиконите с възможностите на словообразуването също се постига изразяване на емоции (положителни или отрицателни), обикновено чрез специфичния за виртуалната сфера жаргон.

Ако възприемем компютърната метафора като пресъздаване на реалността в пространството на ИКТ, то можем да смятаме, че виртуалният дискурс е продължение на тази тенденция, като проекция на реалната комуникация във виртуалното пространство със съответните прилики и разлики. Механизмът на обмен на информация претърпява трансформация и част от реалната визуална комуникация се проектира във виртуалната. Това, от своя страна, води до промяна в някои правила (по аналогия на етикета в реалната комуникация, в киберпространството се създава т.нар. нетикет, чието спазване е водещо във виртуалната комуникация), на които се подчиняват потребителите във виртуалното пространство. Причините за тези промени са: промяната на сетивния канал към визуален; виртуалната комуникация се осъществява предимно в невербална форма; предоставя се възможност за изпълняване на нови социални роли.

От гледна точка на формата на взаимодействие между комуникантите, комуникацията може да се осъществява в различни форми. Според Ю. М. Джафаров, виртуалната комуникация е базирана на виртуалния дискурс, чийто текст е зареден с виртуална реалност в комуникационна ситуация и действа като специален модел на реалността. Виртуалният

дискурс възниква на базата на информационните технологии и се реализира въз основа на взаимодействието на комуникационни образи [8, с. 20]. Според социолингвистичните изследвания, всички текстове, използвани по време на интернет комуникация, се разглеждат като виртуален дискурс / компютърен дискурс. Във виртуалния дискурс, както и в реалната комуникация, има две взаимодействащи страни, които комуникират помежду си. При някои видове виртуален дискурс има известно равенство на участниците (чатове, месинджъри, конференции, електронна поща), а в други случаи равенството се нарушава.

Липсата на цензура определя виртуалния дискурс като привлекателен източник на информация. Зависи от потребителя да прочете или не различни мнения и съображения, които са свободно изразени заедно с официалните източници за същото събитие, и да тълкува информация от тази гледна точка. От друга страна, липсата на цензура прави получената информация по-малко надеждна (точна, прецизна, истинска), а анонимността довежда до усложняване на отношенията в киберпространството (управлението им е почти невъзможно и се създават благоприятни условия за контрол и манипулиране на мисленето и съзнанието на потребителите).

Без претенции за изчерпателност, на база изложеното до момента можем да заключим, че реалната комуникация се проектира във виртуалното пространство, където получава нов живот и собствено развитие. Бяха открити приликите и разликите между двата дискурса, като основната разлика е опосредстваността и технологичната осигуреност на виртуалната комуникация. Други основни характеристики на виртуалния дискурс са: хибридният характер (съчетание от двата вида комуникация), информативността, интерактивността, поликодовостта, мултикултурността, полисемиотичността, презентативността, лингвокреативността и

др. Виртуалният дискурс създава условия за хората просто да общуват или да творят и да създадат своя, паралелна действителност, т.е. паралелен виртуален свят. Виртуалната комуникация изпитва известни затруднения в изразяване на емоционалността, но това се компенсира с графичните възможности на ИКТ. Отсъствието на физическо тяло в киберпространството премахва много бариери и дава възможност за по-пълноценна комуникация. Виртуалният дискурс преодолява темпоралните граници и предоставя на своите потребители алтернативен начин да получават информация в удобно за тях място и време, т.е. дава комфорт при комуникацията и възможност за избор как да протича тя (синхронно или асинхронно). Чрез участието във виртуални общности потребителите, активно или пасивно, заявяват свои позиции, виждания, убеждения.

И за двата вида комуникация (реална и виртуална) може да се твърди, че оказват влияние върху хората, особено на младото поколение. Както реалната, така и виртуалната комуникация са значими и въздействат върху развитието на личността и способностите на хората да взаимодействат в съвременното информационно общество. Разбирането и развитието на тези два вида комуникация правят общуването по-ефективно, дават възможност за създаване на социални връзки, които успешно работят в съвременния свят за постигане на лични и професионални цели.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Айвазян, О. О., Кукушкин, А. А., Барнадзе, Р. Г. Коммуникативная культура молодежи в современном поликультурном пространстве: толкование, проблемы функционирования и результаты опроса // *GESJ: Education Science and Psychology*, 2022, № 4(64). С. 67–72.
2. Айвазян, О. О., Кукушкина, А. А., Барнадзе, Р. Г. Проблемы развития коммуникативной компетентности как детерминанты становления коммуникативной культуры молодежи в условиях

социальной реальности // GESJ: Education Science and Psychology, 2021, № 2(59). С. 23–27.

3. Добрева, Е., Савова, И. Текст и дискурс. Терминологичен справочник. Велико Търново: Фабер, 2009. 275 с.

4. Кирова, Л. Виртуалните общности и компютърно опосредстваната комуникация днес. Социалните мрежи // Реторика и комуникации, юли, 2013, бр. 9. URL: <https://rhetoric.bg/%d1%81%d0%bf-%d1%80%d0%b5%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%b8-%d0%ba%d0%be%d0%bc%d1%83%d0%bd%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8-%d1%8e%d0%bb%d0%b8-2013-%d0%b3%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%b0> (дата на достъп: 27.05.2024).

5. Попова, М. Виртуалният човек. Велико Търново: Фабер, 2012, второ издание. 230 с. ISBN: 978-954-400-656-3.

6. Тодорова, Б. Лингвистични аспекти на компютърно опосредстваната комуникация (по материали от форумите на bg-amma). Благоевград: Университетско издателство „Неофит Рилски“, 2015. 189 с. ISBN 978-954-00-0022-0.

7. Шейгал, Е. И. Компьютерный жаргон как лингвокультурный феномен // Языковая личность: культурные концепты. Волгоград, 1996. С. 205–218.

8. Jafarov, Y. M. Virtual personality and the role of language in its evolution // Problems of information society, Azerbaijan, 2017, 2, p. 18–22. DOI: 10.25045/jpis.v08.i2.02.

REFERENCES

1. Ayzazyan, O. O., Kukushkin, A. A., Barnadze, R. G. Kommunikativnaya kultura molodezhi v sovremennom polikulturnom prostranstve: tolkovanie, problemy funktsionirovaniya i rezultaty oprosa // GESJ: Education Science and Psychology, 2022, № 4(64). С. 67–72.

2. Ayzazyan, O. O., Kukushkina, A. A., Barnadze, R. G. Problemy razvitiya kommunikativnoy kompetentnosti kak determinantyi stanovleniya kommunikativnoy kulturyi molodezhi v usloviyah sotsialnoy realnosti // GESJ: Education Science and Psychology, 2021, № 2(59). С. 23–27.

3. Dobрева, Е., Savova, I. Текст и дискурс. Terminologichen spravochnik. Veliko Trnovo: Faber, 2009. 275 s.

4. Kirova, L. Virtualnite obschnosti i kompyutarno oposredstvanata komunikatsiya dnes. Sotsialnite mrezhi // Retorika i komunikatsii, yuli, 2013, br. 9. URL: [https://rhetoric.bg/%d1%81%d0%bf-](https://rhetoric.bg/%d1%81%d0%bf-%d1%80%d0%b5%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%b8-%d0%ba%d0%be%d0%bc%d1%83%d0%bd%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8-%d1%8e%d0%bb%d0%b8-2013-%d0%b3%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%b0)

[%d1%80%d0%b5%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%b8-%d0%ba%d0%be%d0%bc%d1%83%d0%bd%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8-%d1%8e%d0%bb%d0%b8-2013-%d0%b3%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%b0](#) (27.05.2024).

5. Popova, M. Virtualniyat chovek. Veliko Tarnovo: Faber, 2012, vtoro izdanie. 230 s. ISBN: 978-954-400-656-3.

6. Todorova, B. Lingvistichni aspekti na kompyutarno oposredstvanata komunikatsiya (po materiali ot forumite na bg-mamma). Blagoevgrad: Universitetsko izdatelstvo „Neofit Rilski“, 2015. 189 s. ISBN 978-954-00-0022-0.

7. Sheygal, E. I. Kompyuterniy zhargon kak lingvokulturniy fenomen // Yazyikovaya lichnost: kulturnye kontseptyi. Volgograd, 1996. s. 205–218.

8. Jafarov, Y. M. Virtual personality and the role of language in its evolution // Problems of information society, Azerbaijan, 2017, 2, p. 18–22. DOI: 10.25045/jpis.v08.i2.02.

Дияна Георгиева Николова

гл. асистент, доктор по филология,

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

гр. Шумен, България

d.nikolova@shu.bg

РИНЦ: SPIN-код: 1446-0951, Author ID: 895700

ORCID ID: 0000-0002-7416-6033